A 176

BRUNSZVIK M. THERÉZIA

SZÁMADÁS
A
KISDEDÓVÓ
INTÉZETEKRŐL

BUDÁN
A' MAGYAR KIR. EGYETEM' BETŰIVEL.

1836.

Digitized by the Internet Archive
in 2026

https://archive.org/details/szamadaskisdedov0000vari

SZÁMADÁS

A'

KISDEDOVÓ

INTÉZETEKRŐL

1830-dik ESZTENDEI 1-ső JULIUSTÓL

FOGVA

1833-dik VÉGÉIG

Clara quaero!

BUDÁN,
A' MAGYAR KIR. EGYETEM' BETŰIVEL.

1836.

Ez a könyv az 1836-ban Budán megjelent mű
reprint kiadása.

E kötet megjelenését
a Martonvásári Önkormányzat támogatása
tette lehetővé.

ISBN 963 450 274 1

KIADÓ BARNAFÖLDI GÁBOR ARCH.
Készült a SZTÁV Nyomda Kft-nél

TÖRTÉNETI KÖZLÉSEK.

BÉVEZETÉS.

Azon előhaladás, mellyet a' már europaivá vált Kisdedovó-intézetek' ügye 1828-dik esztendőtől fogva tett magyar hazánkban, különböző elnézetek, szándékok —, kivált a' vészt-hozó cholera' következései által a' következő esztendőkben hirtelen akadályokra talált. Most mindazonáltal nálunk, mint mindenütt, biztos gyarapodásra kapott; ezen intézetek' jóltévő, következésteli működései naponként jobban jobban átláttatni, az ezeket létrehozandó törekvések erőre, nyomósságra kapni kezdenek. Azon szörnyü balvélemény, hogy köztünk a' lelki-bénák' számának nagyobbnak kell lenni, mint a' testiekének, és hogy csak kevesen juthatnak-fel a' miveltség' egy magosabb fokára, igy elenyészend, 's helyébe azon örvendetes meggyőződés fog lépni: hogy valamint a' legsilányabb föld huzamos munka által termékeny mezővé változhatik által, bátorság, ügyesség, a' legvadabb álatot megzabolázhatja; — annyival inkább az ember, legyen az a' nép' aljából való, jó felvigyázat 's czélirányos oktatás által igazi kereszténnyé 's emberré neveltethetik, 's neveltetnie kell. — Átaljában a' thrón' 's

polgári társaság' belső bátorsága csak miveltség- és jóllétre alapulhat, és azon kormányok, mellyek az ifjuságot a' féktelenség' utján engedik járni, megérdemlik, hogy mindennapi aggódásban és félelemben éljenek. Eljön azon idő, 's ma is itt van, midőn a' mivelt alattvalók mivelt fejedelmöket, mint atyjokat tisztelik. Egy jól nevelt családban az atyának nincs szüksége fegyverekre, hogy szeretteli gyermekei féljék őt, és hogy jó ajánlatai segédkezekre találjanak. Minden lázadás az atya ellen undok, sőt nem is gondolható. Távoztassátok-el tehát ti népek' atyjai! távoztassátok-el Kisdedovó-intézetek 's azoknak szükséges gyarapitása által a' tudatlanságot, erkölcstelenség' szülötteit; a' szenvedelmességet, dologtalanságot, vétkeket, akkor a' legelragadóbb szónoklatu lázasztóra sem fog egy is figyelni, 's rendhez szokott gyermekeitek minden rendetlenségnek hatalmason állandanak ellent.

Nem álmadok én; — egy 's más családok, községek és státusok adták már a' jobbnak példáit. Sőt inkább ki e' szavakat nem hallja, midőn tehetné azt 's kellene is hogy tegye, az egy fél század mulva, ha előitéletei addig vesztét nem szerzendik, mohó tanulási vággyal fogja előkeresni azokat. Valójában nincsen angyalokra szükség, hogy az Istennek tisztelete, 's abból eredő okosság, szorgalom, szerénység, rendtartás, jóllét, 's nemesebb élvezet okos valók' első szükségeivé tétessenek.

Akarunk tehát, vagy nem akarunk — — — azon ujabb időbeli statusok, mellyek kisdedovó 's ezeket követő intézetekkel birnak, a' többiek feletti felsőségre kell, hogy jussanak.

Midőn mi ezen szent ügy' barátjai' és előmozditói' elejébe terjesszük ezen uj számadást, 's azoknak részvétére számolunk, egynehány történeti adattal kivánunk kedveskedni.

Hét esztendeje már, hogy az első próbák tétettek Magyar országban a' kisdedovó intézeteknek létrehozására, mellyekben 2—4 esztendős gyermekek valának felvétetendők, 's azokban hét esztendős korukig, sőt azon túl is megtartatandók, kiknek szüléik czélirányos foglalatosságot 's igy nevelést nem valának képesek adni.

Ő Felsége' bóldogult néhai Ferencz Császár' 60-dik születési-innepére 1828-ban egybehivott egyesület szép hatást nyilatkoztatott (a). Ő cs. k. Fönsége Budapest Mária Főherczegasszony méltóztatott elnökévé lenni annak, 's buzgó részvétét tanusitani. Négy kisdedovó-intézetek állapittattak Budapesten a' kormány védelme alatt (b).

(a). Lásd az 1828. esztendőtől fogva 1830-dikig szóló kisdedovó-intézeti-számadást és tudósitásokat.

(b). Az 1-sö Krisztina-városban; a' 2-dik a' Felső-városban; a' 3-dik Vizi-városban a' duna' jobb partján. 4-dik Leopold-városban a' balon. Ezen szám korán sem felelvénmeg fővárosunk népességének, 's azoknak szükségessége eléggé méltattatván 's éreztetvén nem sokára ujak állottak-fel u. m. az 5-dik Therezia-városban, a' 6-dik Pacsirtamezőn (Lerchenfeld), a' 7-dik a' belső-városban, a' 8-ik Jósef-városban a' bal parton, 's a' 9-ik Tabánban a' jobbon, 's ezek mind magános jóltévők által nyerték létöket és fenállásukat. De ezek által Budapest' szükségeinek elég nem tétethetik; legalább 14 kisdedovó-intézetre van ezen nagy városnak szüksége; ekként, mi-

Beszterczebánya. Ősszel 1829-ben Beszterczebányán *Domanoveczi Zmeskal Miklós* úrnak nagylelkűsége egy szépen virágzó illynemü intézetet nyitott meg 500 forl. pen. p. Püspök Belánszky 600 f. p. p. ajándékozott annak: 's a' Tek. Tanács 1833. egy megörökösített házat kerttel együtt vett annak számára 5000 forintal váltóban (a).

Fiume. Fiumében is még 1829-dik esztendőben Kormányzó *Ürményi Ferencz* ő excell. két intézetet hozott csak hamar egymásután létre.

1830-ban követték a' bécsiek példánkat, *Wertheimer Jósefnek*, az angol *Wilderspin'* fordítójának (b) buzgó munkálkodása által a' magyar országut út mellett a' Rennwegen, egy nálunk képzett nevelő' *Kern Mátyás*nak segitségével az első példányintézet fényesen nyittatott meg (c).

---

dőn ez ügy' lelkes baráti még mind csak az alaptőkének megszerzésével kell hogy bajlódjanak, a' főczél' elérésére, u. m. azoknak erkölcsi kormányzására, kevés gondot fordithatnak.

(a). Egy külön választottság intézi ennek dolgát Városbirája *Glabics* úr és *Szumrák Geramb*, *Heinrich Radvánzky* tisztelt asszonyságok' elnöksége alatt.

(b). Wien bey Gerold 2-te Auflage.

(c). Ezt követte nem sokára Bécsben 6 ujabb védintézet, 3 Prágában, 2 Brünnben (hol a' Rendek 10,000 f. p. p. tettek egybe alap- és fentartási-tőkének), 2 Gräzben, itt egy erre a' czélra öszvesült asszony-egyesület által; Linz, Wels, Pilsen, Kuttenberg, Laibach, Inspruck, Klagenfurth és Cremona 's a' t. követték e' szép példát; kivált ez utolsó helyen *Ferrante Aporti* apátur halhatatlan érdemeket szerzett ez ügyben magának, egyfelől értekezései, másfelől 7 kitetszőleg képeztetett intézet' felállítása által, úgy hogy tőle nyerte kihatását az egész olasz földre.

Az 1830-dik esztendő' őszén egy általunk fizetett megbizott és szertejáró nevelő' (*Rehlingen*') közben- Pozony.
járásával egy egyesület alakult, és ott az első példányintézet létesíttetett, nevelőnek neveztetvén-ki *Rieder* ki nálunk okult ezen hivatalra; ezt azolta Ő Felsége' az id. Császárné' kegyességéből a' második követte. Az elsőnek a' Tek. városi Tanács 1832-ben egy külön szép hajlékot épittetett nevelő-lakhellyel. Ezen egyesület' vezérlete alá bizatott egy a' Gr. Zichy Ferencz s. t. mások' nagylelkü gondoskodásából alapíttatott árva-intézet is. Mind ezen ügy-vitelben *Blaskovics*, *Roykó* és *Kolb* urak; nem külömben *Milpökh*, *Járius*, *Lenk* asszonyságok méltán kijelöltethetnek.

1832-ben ősz' táján a' már említett megbizottunk' munkálkodására (a), e' szép czélért melegen érző Apponyi-Serbeloni Thérézia grófné (ki azolta elnöke Nagy-Szombat.
az egyesületnek 's fő felügyelője az ottan szépen viruló intézetnek) hasonlólag *Bartakovics Albert* Generalis Vicarius, *Schuster* Gyógyszertáros, Felix és Wachter Könyvkereskedő urak 's a' t. által egy egyesület állott-fel Nagy-Szombatban, melly egy példányintézetet hozott akkor mindjárt létre. Szépen virágzik ez egy szives felügyelés alatt, 's 5000 for. v. mostani tőkéje.

Erdély is nagy bnzgósággal fogta fel e' gondolatot; B. Jó'sika, — Csáky 's mások által már is 8 Erdély.
kisdedovó-intézet virágzik ott.

Nem csak Európában keletkeznek ezerenként ezen intézetek (mellyek néhol felsőbb tanulási osztá-

(a). Fájdalom! korán kiragadta őtet, még ifju korában, buzgón folytatott munkálkodási köréből a' halál.

lyokkal vannak egybekötve) Amerika is százanként állit illyeket elő.

Az ausztria monarchia semmi nemesben hátra nem maradván, 6 esztendő alatt 60 védintézetet létesített, mellyek minden megtekintő' számára nyitva állanak (a). Ezekben több mint 6000 gyermek lel védelmet és szellemi ápolatot, és ezekre *az első szikrát Magyarország gyujtotta-meg.* A' nálunk keletkezett intézetek csak hamar külön 100—185 kisdedet számláltak, 's csak alkalmas nevelők hibáztanak, hogy 7 esztendő' leforgása alatt nem százanként állottak-elő ezek magyar honunkban. Ezen ügy iránt a' köz részvét 1830-nak junius hónapjában csak nem a' legmagasabb polczra hágott; 's Pesten a' szerencsés gondolat szerencsésen létesült, midőn 1500 szétküldözött levelek, 300 szép kézi munkák által, mellyeket nemes asszonyok' szeretete nyujtott, 's mellyek a' Lófuttás' alkalmával egy arra rendelt pompás helyen közlátomásra voltak kitéve; midőn az azokért eladott sorsjegyek egy csak ugyan erre a' czélra szánt

---

(a). A' rennwegi védintézetnek egy Ő cs. kir. Fenségénél Károly Főherczegnél hivatalos nevelő 20,000 for. p. p. örökített, azon feltétellel, hogy ottan gyermekek mellé alkalmatos asszonyokat is neveljenek. Említésre méltó, hogy Bécsben Andronicus D. L. úr egy tisztes öreg, ki nevét említetlen kivánja hagyatni, egész, nem csekély vagyonát, nevelési czélokra, 's névszerint felét annak kisdedovó intézetek' számára hagyta. Egy spanyol diplomata, meghatva ezen védelem' és idomítás' szép müködései által 4000 f. p. p. kötött-le erre a' czélra Madritban, 's ez a' kormánynak is ott alkalmat adott hasonló védintézetek' felállítására.

fényes előadás' alkalmával a' játékszinben huzattakki, — 14 napok alatt 3952 f. v. mint (szinte)· tiszta bevétel gyült egybe. Ezen szép süker a' munkás tagoknak azon nemes kivánatját költötte-fel, hogy a' nagylelkü részvétnek. e' bizonyságát egy az egész haza' használatára szánt alaptőkének kezdetévé tegye, miáltal idő' jártával több hajlékokat lehessen vásárlani ezen intézetek' számára. De ez a' szép gondolat azért nem létesült, mivel mindjárt azután 150 részes tagoktól alakított *Vezér-Választottság* munkásságba lépvén, ennek körét csak a' fővárosra szorította, 's pénztartója (Rath Gyógyszerárus) által kézhez vett kisebb felét azon pénznek u. m. 1952 f. v. előre elköltött (a), 's igy csak kétezer váltó forint mentethetett-meg, melly ezen intézeteknek az Asszony-egyesületek' kormánya alá később történt átadatása alkalmával, egy adóssági bizonyítmányban ezeknek kezéhez jött (b).

1832-nek tavaszszán az eleintén felállított négy védintézet, más kettővel, mellyek Pesten Theréziavárosban állottak-fel az asszony-egyesületeknek (a' szegénység' gyámolítására alakultaknak) által adattak, 's igy azoknak állodalma biztositva lett; de moralis tekintetben még sok óhajtani való maradt fenn.

(a). Ezen 800 f. p. p. a' négy első védintézetekről számadásban, hol az egész bevételről számadatik, a' 16-dik lapon (*) mint alaptőke van feljegyezve; ez csak azért legyen megemlítve, hogy tudják az ügy' pártolói hol találni e' summát.

(b). Nyomtattatott 1832-ken Budán az Egyetem' betüivel.

(*) Melly Pesten Beimel könyvnyomtató-mühelyében nyomtatatott.

Gömöry Gyógyszerárus úr' munkássága szebb következésü volt; ő a' pacsirtamezői intézet' számára egy szép házat vett kerttel eggyütt 6000 forinton; e' jóval még egy budapesti védintézet sem bir; igaz hogy néki meg volt engedve aláirások és nép-mulatságok által gondoskodni intézetéről.

Nevelő-Képzés.

Még 1830-ban szóba jött egy nevelőket és nevelőnéket képző intézet' szükségessége, és az, hogy egy Felügyelőt kellene fizetni, ki az egyesületeket szerkeztesse, mint szertejáró tanitó használtassék, és munkás legyen, hogy legalább 3 esztendőre biztos segedelmet kapjunk. Igy költ Érsek *Pyrker* által helybenhagyott terv és aláirási iv, mellyre egymásután még a' koronázás' alkalmakor 11 Püspök és 5 Mágnás 40 f. p. p. irt alá (a); mellyért azon jógot nyerték, hogy egy idomított nevelő párt kivánhattak tőlünk, 's felszóllithatták szerte utazó megbizottunkat (b) intézeteiknek szerkeztetésére. Az országgyülésének félbenszakadása 1831-ben akadályt 's zavart hozott mindezekre, 's midőn a' dühöngő cholera' áldozatjai a' jóltévőkhöz uj segedelmekért kiáltottak; sokan, kik magokat három esztendőre irták alá, ebben elég mentséget találtak, hogy igért segedelmöket tőlünk megvonják; 's ez fő oka a' számadásban is előjöhető hiánynak.

1832-ben tavaszkor az ügy' baráti gyakran egybegyültek Benyovszki Péter úrnál. Buzgóságuk a'ként mutatkozott, hogy egy példányintézet nyittatott-meg

(a). Lásd a' Névjegyzéket.

(b). Mint Wilderspin angliában.

általok márczius' 19-dikén tiszteletére Főherczeg Nádor ő fenségének, melly függetlenül 's jól szerkeztve először a' szép-utczában Pesten Stettnerféle háznál telepíttetett-le, most a' Rácz-utczában létez és virágzik. Tizennyolcz aláírási iv-hordozók választtattak, mellyekkel úgy látszik csak a' két alolirt volt szerencsés (a). Harmadfél esztendő' leforgása alatt (1833-nak végével végződik ezen számadás) igazgató, pénztartó nélkül — elszélesztetvén az ország' egybegyülése által — lehetetlen volt valami említésre méltót vinnünk végbe; mindazonáltal 15 nevelő és nevelőné nyert segedelmet, idomulást és hivatalt; névszerint *Tobisch* Pesten a' bel-városban, *Stehlik* a' Bánságban, *Koholzer* Tolna Vármegyében, *Plamper* Nagy-Szombatban, *Schlemmer* Budán a' vizivárosban, két gyermek, u. m. *Hanacsek Bencze* és *Súth Boriska* neveltettek a' tanitói pályára. Gr. Festetics Leo, Belaczra Tolna Vármegyében, Gr. Szapáry Ferencz bánsági jószágába, aláirói jóguknál fogva két nevelő párt kivántak és nyertek; hasonlólag kevéssel ezelőtt Augusz ur Szekszárdra.

Alólirt számadóné 1833-dik esztendő' végével tisztét sebhedt szivvel, mellyet mint pénzügyvivő' csak a' szép czélért való buzgóságból folytatott, és a' befejezett számadást az ez ügyért nemesen fáradó Szentkirályi Móricz urnál olly kéréssel tette-le, hogy azt költségén nyomtattassa-ki, minthogy neki magának orvosi tanácslatra az Olasz földre kellett utaznia; úgy is az ügynek józan folytatását bizvást lehetett remélleni, minthogy nyolcz tagból

(a). Lásd alább a' számadást.

egy alapító-egyesület képeztetett akkor (a), mellynek Augusztus' 22-kén 1835 a' *Társalkódó*ban megjelent tudósitás' közleménye.

A' nyomtatási költségek' megkimélése végett az alábbi számadásban csak a' névjegyzéket, 's a' költségeket summázva közölhetjük; az aprólékos számolatokat, valamint az ezeket bizonyitó okleveleket Gr. Brunszvik Mária Thérézia levéltárában naponként reggel 8—9 óráig láthatni. Lakik Pesten, Három Korona utczában, Raicsféle házban.

Először

az adakozó hazafiak' nagylelkü adományainak följegyzése.

év-szám.	a.)	Pengőben. for.	kr.	for.	kr.
1830.	Gr. Dezasse Ferencz	10	—		
	„ Grüne Exja	40	—		
	Mélt. Calisius Báró Zayné . .	10	—		
	„ Jeszenák Luiza Báró kisassz.	9	—		
	„ Forray Julie Báró kisasszony	4	—		
	TT. Motesiczky testvérek . .	10	—		
	Mélt. Ürményi hadvezér . . .	10	—		
	Zágrábi harminczadtiszttye . .	4	35		
	összesen .			97	35

(a). Ezek: *Agoston Jó'sef*, *Bartoságh Jó'sef*, *Benyovszki Péter*, *Glosius Dániel*, *Mérey László*, *Meyer Ferencz*, *Székely Károly*, és *Szentkirályi Móricz* uu.

év-szám.		Pengőben. for.	kr.	for.	kr.
	b.)				
1831.	Pyrker László Egri Érsek Exc. .	40	—		
	Mélt. Laicsák Ferencz N. Váradi Püspök	40	—		
	Gr. Nádasdi Ferencz Váczi Püspök Exc.	40	—		
	Stratimirovich István Karloviczi Érsek Exc.	40	—		
	Vurum József Nyitrai Püspök Exc.	40	—		
	Juranics Antal Győri „ . .	40	—		
	Hám János Szathmáry „ . . .	40	—		
	Scitóvszky Ján. Rosnyói „ . . .	20	—		
	Kopácsy József Veszprémi „ Exc.	40	—		
	Herczeg Battyányi Fülöp . . .	20	—		
	Báró Palocsay Ferdinánd . . .	100	—		
	Sándor Mathild Gróf Keglevichné	20	—		
	Brunzwik M. Theresia Gr. kiasasz.	50	—		
	Herczeg Deligne, Gr. Pálfyné .	40	—		
	Gróf Andrássy György	20	—		
	Szepessy Ignácz Pécsi Püsp. Exc.	40	—		
	Nogarolla, Gróf Apponyiné . .	10	—		
	Révay, Báró Malonyainé mint C. V. Bécsben	64	12		
	100 példány védintézetbeli könyvekért (*)	16	48		
	összesen .			721	
	c.)				
	Gróf Nádasdy Leopold Exc. . .	40	—		
1832.	Kopáesy József Veszprémi Püspök Exc.	40	—		
	Ádámkovics Kanonok és Director	10	—		
	oldal	90			

(*) 100 példány el is ajándékoztatott

év-szám.		Pengőben. for.	kr.	for.	kr.
1832.	általvitel	90			
	Herczeg Deligne — Gróf Pállfyné	40	—		
	Brunzwik Sarolta, Gróf Telekyné	40	—		
	Seilern, Gr. Zichyné	10	—		
	Coloredo, Gr. Zichyné	20	—		
	Brunzwik M. Therézia Gr. Kisasszony, sz. Dáma	50	—		
	Nogarolla, Gr. Apponyiné Exc. .	10	—		
	Gr. Keglevich János Exc. . . .	20	—		
	„ Keglevich Gábor „	10	—		
	„ Valdstein Jénos	5	—		
	TT. Gasi László	5	—		
	Vurum Józef Nyitrai Püspök Exc.	40	—		
	Gr. Nádasdi Ferencz Váczi Püspök Exc.	40	—		
	TT. Székely Károly	10	—		
	Mélt. Tihanyi Tamás Főispány .	10	—		
	TT. Bartoságh Józef	15	—		
	Gr. Migazzi Rudolf	10	—		
	„ Keglevich László	20	—		
	Orczy Therezia, B. Wenkheimné	10	—		
	Mélt. Kárász Miklós	5	—		
	TT. Markos Mihály	10	—		
	„ Ternyei István	10	—		
	„ Dresmiczer Prépost és Direct.	20	—		
	Brunzwik Gr.—Forrayné mint C. V.	24	—		
	Serbelloni, Gr. Apponyiné mint C. V.	21	—		
	100 példány védintézetbeli könyvekért	14	54		
	összesen .			559	54
	d.)				
1833.	Báró Palocsay Ferdinánd . . .	100			
	Nogarolla, Gróf Apponyiné . .	10			
	oldal	110			

év-szám.		Pengőben.			
		for.	kr.	for.	kr.
	általvitel	110	—		
1833.	Mélt. Haulik György v. Püspök	10	—		
	Záhonyi Ritter Kristóf . . .	40	—		
	Bartakovich Albert Gen. Vic. .	10	—		
	Mélt. Juranics Antal Győri Püsp.	100	—		
	„ Belánszky Jósef Beszterczei Püspök	40	—		
	Gróf Desseőfy Jósef	10	—		
	Eszterházy, Gróf Praschmané .	10	—		
	M. Plathy Mihály kir. Tanácsos	10	—		
	Kvassay, Uzsovitsné	10	—		
	Brunzwik M. Therezia Gr. Kisasszony, sz. Dáma	50	—		
	Kopácsy Jósef Veszprémi Püspök Exc.	40	—		
	Pyrker László Egri Érsek Exc. .	40	—		
	Gróf Nádasdy Ferencz Váczi Püspök Exc.	40	—		
	Herczeg Breczenheim Ferdinánd	40	—		
	Gróf Szápáry Ferencz	10	—		
	„ Waldstein János	10	—		
	Herczeg Odescalchi Erba . . .	10	—		
	Uzsovics János kir. Tanácsos .	5	—		
	TT. Ürményi Maximilian . . .	10	—		
	Báro Baldacci Antal	10	—		
	TT. Nákó János	10	—		
	„ Reviczky Pál	4	—		
	Egy névtelen	10	—		
	TT. Vay, Komárominé	10	—		
	Ürményi Ferencz Kormányzó Exc.	10	—		
	Mélt. Ürményi Hadvezér . . .	10	—		
	TT. Patay Jósef	10	—		
	Nyitrai kir. Tanácsos	5	—		
	Báró Bornemisza Ignácz . . .	15	—		
	Gróf Tige Lajos	10	—		
	oldal	709	—		

év-szám.		Pengőben. for.	kr.	for.	kr.
	általvitel	709	—		
1833.	Sonntag Pattantyúság Hadvezére	10	—		
	Báró Bánfy Pál	4	—		
	Gróf Teleky Maximilián . . .	45	—		
	„ Gyulai Albert ifjabb . . .	10	—		
	Forray Julie Báró Kisassz. C. V.	18	—		
	Vécsey Anna, Gróf Csákiné . .	10	—		
	Gróf Pálfy Ferdinánd	10	—		
	Mélt. Somsich Pongrácz Pers. .	10	—		
	„ Plathy Mihály kir. Tanácsos	10	—		
	Gróf Károlyi Lajos	10	—		
	Mélt. Scitovszky János Rosnyói Püspök	20	—		
	Védintézetbeli könyvekért . .	7	—		
	összesen .			873	

Másodszor,

följegyzése azon adakozásoknak, mellyek a' példaiskolára tétettek.

év-szám.		Pengőben. for.	kr.	for.	kr.
	e.)				
1832.	Hg. Kaunicz Ferdinándine, Gr. Károlyiné	25	—		
	Orczy, Báró Wenkheimné . . .	40	—		
	TT. Pázmándiné Asszonyság .	25	—		
	Gróf Szápáry Ferencz	50	—		
	TT. Benyovszky Péter	10	—		
	TT. Bacsák Anna, Benyovszkyné	10	—		
	oldal	160	—		

év-szám.		Pengőben. for.	kr.	for.	kr.
	általvitel	160	—		
1832.	Mélt. Szent Királyi László kir. Tanácsos	10	—		
	„ Szent Királyi Juliánna . .	10	—		
	TT. Szent Királyi Móricz . . .	10	—		
	„ Glósius Dániel	10	—		
	„ Mérey László	10	—		
	M. Somsich Pongrácz	10	—		
	„ Győrky Pál	8	—		
	Beöthy Sándor kir. Tanácsos .	5	—		
	TT. Jankovich Antal	10	—		
	„ Madarassy	6	—		
	Gróf Festetics Leo	40	—		
	összesen .			289	
	f.)				
	TT. Szentkirályi Móricz úr által bészedettek:				
1833.	TT. Forgó György	10	—		
	„ Jeszenszky Lajos	10	—		
	Tdő Feuchtinger Plébános . .	5	—		
	TT. Jeszenszky Ignácz	5	—		
	Báró Podmaniczkyné Sophia . .	5	—		
	TT. Kemniczerné Asszonság . .	2	—		
	„ Rosti Albert	10	—		
	Bellágh Antal	5	—		
	TT. Nyáry Pál	5	—		
	„ Jakabfalvy Dániel	5	—		
	Gróf Beleznay János	10	—		
	TT. Háder György	10	—		
	„ Földváry Gábor	5	—		
	„ Sártory Imre	2	—		
	„ Zlinszky János	2	—		
	„ Rákóczi András	2	—		
	oldal	93	—		

év-szám.		Pengőben. for.	kr.	for.	kr.
	általvitel	93	—		
1833.	TT. Jankovics Miklós	2	—		
	„ Glósius Dániel	10	—		
	Báró Szepessy Ignácz Pécsi Püspök Exc.	10	—		
	TT. Benyoszky Péter	10	—		
	Mélt. Szentkirályi László . . .	10	—		
	TT. Dési István	10	—		
	„ Bujanovics Lukáts	10	—		
	„ Szentkirályi Móricz . . .	10	—		
	„ Sáki János	5	—		
	Borbély, Báró Bánffyné . . .	10	—		
	Ferenczi Cecilia kisasszony . .	2	—		
	TT. Patay József	10	—		
	„ Mérey László	10	—		
	„ Kovács György	4	—		
	„ Gremsperger Ignácz	10	—		
	Brunzwik M. Ther. Gr. kisassz. sz. Dáma	50	—		
	— — — —	12	—		
	— — — —	9	24		
	Egy kiadott szobáért	7	40		
	összesen .			295	4
	g.)				
	A' gyermekek által tett fizetési jövödelem:				
1832.	Mártiusban	6	30		
	Aprlisban	12	30		
	Májusban	18	—		
	Juniusban	20	—		
	Juliusban	24	—		
	Augustusban	24	30		
	Septemberben	12	26		
	oldal	117	56		

év-szám.		Pengőben. for.	kr.	for.	kr.
	általvitel	117	56		
1832.	Octoberben	42	—		
	Novemberben	18	44		
	Decemberben	13	54		
	összesen			192	34
	h.)				
1833.	Januáriusban	3	—		
	Februáriusban	20	38		
	Mártiusban	26	58		
	Aprilisban	24	14		
	Majusban	22	18		
	Juniusban	31	20		
	Juliusban	30	48		
	Augustusban	8	—		
	Septemberben	20	48		
	Octoberben	12	10		
	Novemberben	37	20		
	Decemberben	14	30		
	összesen			252	4

Harmadszor,

a' szalma-munkák' megtanulására adakozott pénzeknek följegyzése; hogy ezen ága a' müvészetnek hazánkban is terjesztessék.

év-szám.	*i.)*	Pengőben. for.	kr.	for.	kr.
1829-től 1833-dikig.	Ő Cs. kir. Felséges Karolina Asszonyunk	100			
	Ő Cs. kir. Sophia Főherczegné	100	—		
	oldal	200	—		

év-szám.		Pengőben. for.	kr.	for.	kr.
1829-től. 1833-dikig.	általvitel	200	—		
	Cs. kir. Főherczeg Károly . . .	50	—		
	Cs. kir. Főherczeg Antal . . .	50	—		
	Waldstein, Herczeg Kohárynė .	40	—		
	Kohary, Herczeg Koburgné . .	40	—		
	Gróf Lánghy ör. Zichy János .	100	—		
	Lázánzky, Gróf Csákyné . . .	10	—		
	Vécsey Anna, Gróf Csákyné . .	10	—		
	Brunzwik, Gróf Chotekné . . .	5	—		
	Lajcsák N. Váradi Püspök Exc.	40	—		
	Báró Kolbielszky	12	—		
	TT. Bartakovich, Maithényiné .	5	—		
	Brunzwik, Gróf Telekyné . . .	20	—		
	Bánffy, Gróf Thurnné Exc. . .	55	—		
	Gróf Csáky Maria, Lányiné . .	40	—		
	Szirmay, Gróf Csákyné . . .	40	—		
	Gróf Károlyi György	20	—		
	„ Dezasse Antal	10	—		
	TT. Záhonyi Ritter, és Felesége	50	—		
	TT. Resni, Gr. Brunzwik család Praef.	10	—		
	Csáky, Gr. Szápáryné részvényes	20	—		
	Brunzwik, Báró Forrayné „ .	20	—		
	Sándor Mina, Gr. Festeticsné Exc.	20	—		
	Sándor Mathield, Gr. Keglevichné részvényes Exc. . . .	20	—		
	Brunzwik M. Th. Gr. kisasszony Sz. Dáma	80	—		
	TT. Beniczky, Maithényiné részvényes	20	—		
	TT. Bartakovich Nina, Maithényiné részvényes	10	—		
	Seilern, Gróf Zichyné	20	—		
	összesen .			1017	

év-szám.		Pengőben. for.	kr.	for.	kr.
	k.)				
1829-től. 1830-dikig.	**Szalma készítményekből lett jövödelem.**				
	Szalma kalapokért bejött . . .	17	44		
	Arató „ „ . . .	7	12		
	„ „ „ . . .	15	—		
	Kalapokért, és virágokért . .	10	—		
	12 kalap magyar szalmából . .	20	—		
	6 pár szalma czipőért	4	24		
	1831-ikben (összesen) eladott kalapokért	148	—		
	1832-ikben 12 darab Aegyptiennes 1 for. 25 xrjával . .	16	—		
	102 darab szalma kalap 2 f.jával	204	—		
	összesen .			442	20

Összehúzása a' Bévételeknek, pengőben.

A.)

	1829. évben		1830. évben		1831. évben		1832. évben		1833. évben		összesen	
	for.	kr.	for.	kr.	for.	kr.	for.	kr.	for.	kr.	for.	kr.
Először: Magyarországban a' védintézetek' fentartására, és nevelők' mivelésére az a) b) c) d) alatt béjött	—	—	97	35	721	—	559	54	873	—	2251	29
Másodszor: A' példa iskolára az e) és f) alatt béjött	—	—	—	—	—	—	289	—	295	4	1028	42
g) és h) alatt	—	—	—	—	—	—	192	34	252	4		
Harmadszor: A' szalma munka', és ipar' előmozditására 1829-iktől 1833-ikig az i) alatt béjött . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	1017	—	1459	20
a' k) alatt a' szalma készítményekből béjött	—	—	—	—	—	—	—	—	442	20		
összesen .											4739	31

Összehuzása a' Kiadásoknak, pengőben.

B.)

	1828. évben		1829. évben		1830. évben		1831. évben		1832. évben		1833. évben		összesen.	
	for.	kr.	for.	kr.	for.	kr.	for.	kr.	for.	kr.	for.	kr.	for.	kr.
Először: Az 1829-iktől 1830-ikig előre elköltött pénzeknek vissza fizetésére	—	—	—	—	—	—	586	57	—	—	310	50	897	47
Másodszor: A' magyarországi védintézetekre, nevelők' mivelésére fordított pénzek az 1-ső számtól a' 4-ikig	—	—	—	—	460	4	128	20	661	43	375	44	1625	51
Harmadszor: A' pesti példa-iskola bébutoroztatására, és a' nevelők' gyakorlására tett kölcségek az 5-ik számtul 7-ikig . .	—	—	—	—	—	—	—	—	679	12	470	1	1149	13
Negyedszer: A' 7 évet túl haladó gyermekek' szorgalmi-intézetére tett kiadások a' 7-tül 12-ikig .	377	49	1252	16	1430	10	594	16	570	18	150	13	4375	2
összesen .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8047	53

Egyenlitése a' Bévételeknek, és Kiadásoknak 1828-ik évtől 1833-ig pengőben.

	for.	kr.	for.	kr.
Az *A.*) alatti Bévételek tesznek	4739	31		
A' *B.*) alatti Kiadások „	8047	53		
A' kissebbet lehuzván, a' kiadás több a' bévételnél	—	—	3308	22

VÉGSZÓ.

Intézeteinknek mostani állodalmát, a' fáradozásinkat megáldott égi gondviselés iránt forrón égő hálával tekintjük; kezdete ezeknek csekély 's homályban volt, 's csak kevés esztendőre igértek biztos reményt. De ezen örömbe mégis az az észrevétel vegyül, hogy mind ez csak próba még és kezdet. A' pénzügye, midőn nagy bajjal egybe van az szerezve, számtalan aprólékos dolgot ád, melly bár mind szükséges, mégis igazi tisztünktől: az intézeteknek *erkölcsi kormányzásától* nagyon idegen. A' nevelők, bár hivataljokat nagy buzgósággal folytatják, mégis szent kötelességeiknek teljesitésére igen kevessé vannak okulva, a' gyermekek nevelése módja még mindig csak szokás szerinti, elv-nélküli: Megvannak a' kisdedek ova minden balesettől, rosz példától, tisztasághoz, engedelmességhez szoknak, 's a' szülék bizvást fordithatják idejöket munkáikra, sőt a' gyermekek javítva hatnak szüléikre; de mind ez nem elég, — az erkölcsi vezérlet intézeteinkben nem az, minek lennie kellene. A' tanitásnak egyszerübbnek, gyermekibbnek 's egyszersmind nemesültebbnek kell lennie; az illy zsenge elméknek értelmi oktatása csak keskeny körbe foglalt; — de a' szivnek, kedélynek idomitása, mint minden tanitás' czélja; naponként több kifejtést kell, hogy nyerjen. A' gyermek, kisdedovó-intézetben, mellyet az ő erőtlensége nyittatott-meg, az első oktatással sajátjává kell, hogy tegye alapvázzát az életben elmulhatlanul szükséges erkölcsi rendszernek; minden hozzá intézett szónak boldogító, örök tartósságu

behatást kell keblében szülnie, 's oktatnia őt' jövendő kötelességeire. Minden tanitásnak abban kell öszesülnie, hogy a' szív jó indulatu legyen, hajlomások, érzetek, a' lelkiösméret jámborságra legyenek irányozva, vétkes vágyak legyőzve; azon légkör, mellybe e' zsenge lelkek léteznek tiszta, csendes legyen.

Meg kell vallanunk; hogy nevelőink nagyobbrészint elrendeltetésök' természetét, terjedtségét kevessé fogták-föl és értették-meg, 's igy szükséges lesz reájok több gondot fordítani, mint a' gyermekekre. E' tekintetben a' helybeli asszonyságok, kivált ha egy választottságban egyesülnének, sokat könnyíthetnének a' bajon. A' tanitók magokra vannak hagyatva, olly pillanatokban, mikor utasitásra, bátoritásra, sőt oktatásra legnagyobb szükségök volna. Ha pedig minden helységben 6—12 asszonyság a' hét' napjaiban, külön külön, az intézeteket meglátogatnák, úgy a' gyermekek gondviselés, a' tanitók felügyelet alatt lennének; szeretet, részvét csiráznának a' felügyelők és intézet' lakói közt, 's ez idővel tömérdek jónak válna forrásává.

Erre kell még figyelmessé tennünk munkás társainkat, hogy a' kisdedovó intézetek' felügyelőségére megbizott, 's rendszerint közhivatalokat viselő férfiak, legjobb akaratjok mellett is, nem képesek ezen tisztöknek apróbb ágaira elég figyelmet fordítani; komoly 's nagyságosabb foglalatossagokhoz szokott elméjek csak erőltetve bocsátkozhatik-le a' gyámoltalan gyermekkorróli szükséges gondoskodásra. De mindenütt, hol asozonyok viszik, közvetlenül a' védintézetek' ügyét, jóltevőbben látjuk tenyészni azokat, mivel a' gondviselés munkásabb, természe-

tesebb', 's az apró, de fontos szükségeknek serényeben tétetik elég.

Ezen két tapasztalatra támaszkodva, úgy hiszszük bizvást tehetjük azon ajánlatot, hogy a' főigazgatóság, mint a' dolog' természete kívánja, bizassék férfiakra, [a' közvetlen felügyelőség pedig legyen egy vagy több nemesen érző — mivelt asszonyok' dolga. E' tekintetben maga a' természet szabta a' sinormértéket előnkbe, midőn az első nevelés' gyöngéd tisztére csak az asszony' szelíd kedélyét alkotta. Férfiak e' foglalatosságot mindig mint mellék-dolgot tekintendik; — az asszony mint főhivatalát, mivel ez csak tágult köre anyai munkálkodásának, mellybe olly természetesen foglalhatja ön gyermekeit is. A' nemesen gondolkozó asszony egy szép alkalmat lel itt, ön családi körén túl is, a' polgári társaság iránt kötelességét, mint tagja annak, betölteni, Egy tág mezeje nyilik-meg itt az észrevételeknek a' nevelés módjában, mellyek ön családunk' javára hatandanak vissza. Ezerek élet boldogságának megalapitásában, az asszony, midőn annyává teszi magát azoknak, századokig tartó emlékét épitendi magányos szent működésének; tulajdon hasznát tekintve pedig; jól idomított cselédek, erkölcsös derék dajkák kelendenek jó gondviselése alól ki.

Egy fontos környülmény, mellyre a' tapasztalás figyelmeztet, az, hogy midőn sokfelől nyilatkozik, azon kivánság, hogy kisdedovó-intézetek állittassanak-fel, ennek betöltése elmarad, mert... nevelők hibáznak. Ezen szükségen való segitségre egy könnyü 's czélirányos eszköz az, mit már több kisdedovó-intézetek mutattak, 's mellyet jól szemügyre vétetni kérünk.

Felső Ausztriában a' welsi tisztes Decan Otzen fels úr, hivatalához méltó szép buzgósággal érezvén e' kivánság' fontosságát, könnyü móddal tett eleget e' nemes czélnak, 's két jóindulatu paraszt leánykát gyónói közül, rövid idő alatt annyira vitt, hogy azok egy virágzó kisdedovó-intézetben a' legjóltévőbb következkezéssel 's meleg részvéttel szolgálnak. Tudományos miveltség, bő ösmeretek nem határozzák-meg az itteni nevelők' alkalmas voltát; a' sziv itt a' fő szempont. Ifju emberek, kik csak egy két oskolát végeztek, talán igen csekély kinézésnek tarthatnák egy néposkolai tanitó hivatalt; könnyebben 's kevesebb költséggel találhatni 's idomithatni egy jó, tanulni vágyó, szorgalmatos leánykát. Természeti alkatja ennek nevezetesen könnyítendi gyermekkeli bajlódását, mellyet egy tanitó ezer könyvből sem tanulhat-meg; csendesebb, béketürő 's gyermekileg jámbor indulatja az asszonynak illy intézetben, hol a' rendszeres tanitás úgy sem lényeges pont, áldásthozóbblag munkálhat, mint a' legkiterjedtebb tudományosság.

Egy más környülmény, melly hasonlóképp tapasztalás' adatja, azon uralkodó vélemény, melly a' kisdedovó-intézeteket csak az alanti szegény nép' számára tartja feállitottaknak lenni; de ha gazdag atyák' és anyák' családi helyezetjöket gondosan fontolóra veszik, könnyen átláthatják, milly jótétemény reájok nézve is a' kisdedovó-intézet. Egy felől kiterjedt foglalatosságaik, másfelől testi tehetetlenségök miatt, sőt gyakrabban uralkodó szokásból átengedik a' gazdag szülék gyermekeiket, az első életszakasz idejének nagyobb részén keresztül, idegen,

bérlett személyek' gondviselésének. Nagyobb száma ezen személyeknek a' legszentebb, legfontosabb hivatalt csupán kenyérkeresésből űzi, 's igy a' legnagyobb hasznot a' legcsekélyebb erőlködéssel kivánja abból huzni. De a' jobbféle osztálya is azoknak ön tudatlanságból vagy gondatlanságból éppen kárát munkálja a' gyermekeknek, midőn, a' legjobb akarattal, annak javát tüzték-ki czéljául. Kevés hetek alatt annyi babonát, makacsságot, hazugságot, tettetést csepegtetnek ez ifju szívekbe, hogy a' szülék borzadva veszikészre: hogy annyi költséggel, annyi áldozattal éppen ellenkezőjét vásárlották-meg annak, mit gyermekeikre nézve elérni akartak. Mindaddig tehát, mig ('s ezt is csak a' kisdedovó-intézetek' általánositása által érhetni-el) nagyobb száma azon személyeknek, kikre e' gyönge csemetéket bizni szoktuk vagy kéntelenittetünk, hivataljokra jobban idomitva leend, ezt kivánnok egész szerénységgel, de még is komolyan mondani a' gazdagoknak: Tegyetek tulajdon 's gyermekeitek' javára mindent még a' szegény' erkölcsi 's szellemi állapotjának javitására; bizzátok zsenge kisdedeiteket egy köz felügyelet alatt lévő nevelőre és nevelőnére, hogy példátok 's segedelmetek által az emberiség' e' szent ügye gyarapodjék!!!

'A' KÉZMŰ-OSKOLÁKRÓL.

Még 1828-ban átlátva és érezve volt nálunk a' kisdedovó-intézetek' *felsőbb osztályi* folytatásának szükségessége a' városokban, hogy a' legszegényebb gyermekek 7 esztendős korukon túl azok által az utczai henyéléstől, erköscstelenedéstől megvédessenek, 's ugyan azon móddal a' jámborságban és dolgozásban tovább gyakoroltassanak, 's egyszersmind egy élelmi módot tanuljanak. Azon év' öszén az első próba tétetett, egy tiz évig Florenczíában dolgozott szalmakalap-gyártó Müller nevezetünek segitségével, 4 szegény leánykával; melly olly kedvezőleg ütöttki, hogy Brunzwik Maria Thérézia Grófné a' legnagyobb buzgósággal föltette magában, mindent megpróbálni, hogy a' szorgalom ez uj ága a' hazában megtelepítessék. 1829-nek folytában már 60 gyermek dolgozott, 's legfinumabb munkákat tudott készíteni szalmából, kik egy fogadott tanitó és mesterné által számvetési példákban, erkölcsi mondásokban, énekekben, katechismusban, 's elbeszélésekben további oktatást nyertek; 's igy nem csak kezök, hanem lelkök is munkált és gazdagult. Nagy részvéttel volt ez ügy iránt *Festetics* — Sándor Vilma grófné; ki a' kisdedovó-intézetek' létrehozásában is első munkás volt; általa nyerte meg a' választottság 1830-ban ő felsége *Karolina* császárnénak jóváhagyását és pártfogását, ki hazai szalmából itthon készített kalapot viselni méltónak tartott, 's kegyes volt. Az első jól sikerült asszony-szalmakalapot viselte Nádor főherczegné ő fensége, 's e' szavaival lelkesitett: „Egy magyar asszonyság sem fog ezután idegen földön

készült kalapot viselni akarni. Ő felsége a' mostani Király is pártolta ez intézetet, ki az általunk már valósítani szándékolt kívánságot nyilván kijelentette: hogy ezen, a' szalmából készült munkákba jól gyakorlott, erkölcsös és vallásos leányok a' kárpáti helységekbe küldessenek, hogy oda ez uj élelem-keresési módot vigyék-bé; kegyes volt az első jól sükerült próbadarabokat a' durvábbakon kezdve a' legfinomabbakig a' maga technologiai cabinetjába felállíttatni. *Sándor* és *Károly* herczegek' első nyárikalapjok, valamint fenséges annyok' szalmaszövetü papucscsa ezen hazai gyár' mivei voltak. Egy igen szép miseköntös szalma szövetü, melly megtekintésre méltó, az esztergam érseki templomban tartatik és mutattatik.

Midőn naponként tisztábban világlott, milly szükséges legyen minden kisdedovó-intézethez illyen folytatást csatolni, próbák tétettek a' leánykákkal a' virág csinálásban, 's posztó szövetü papucsokkal fiuk' számára, 's az erre szükséges tőkepénzt aláirók kamatnélkül nyujtották nekünk 10,000 forintig V. (Lásd a' 2-dik számu Lajstromot).

Az ausztriai monarchia' mind azon részeiben, sőt több Angliában és Franczia országban megjelenő, 's a' józan nevelést a' tévedések ellen leghathatósabb eszköznek bizonyitó folyóirások, a' Lipcsei *Conversations-Lexicon* legujabb füzetje, az odavaló *Literatur Zeitung*, *Schwarz*nak az oskolákróli nevezetes munkája 's a' t. nem mulasztják-el kijelölni Magyarországnak azon érdemét, hogy az ausztriai monarchiában, sőt szinte egész continensén Európának első adott példát a' kisdedovó-intézetekben, 's nemeslelkü

emberek' e' czélra kelt egyesülésében. Magyarország nagygyá, nevezetessé csak lakosinak elméje által leend; az ember az, ki mindent előállít, =mozdít, ki kell őt fejteni a' gyermekekben, 's ezt nevelésnek mondjuk. Franczia- Németországok nagylelküleg sokat tesznek Görögországért, a' görög ifjuságért, minket az igazság, hazaszeretet szólit-fel tegyünk többet ön gyermekeinkért.

Korompai Brunszwik M. Thérézia Grófné. m.k.

AJÁNLÁS

Egy szerény külsejű, ám a[illegible] hasonmás kiadását veheti kezébe az Olvasó: "Korompai Bruns[illegible]Grófné" "Számadás..."-át.
Brunszvik Teréz (1775-186[illegible]ci nevelőnél, Pestalozzinál tett látogatását követően, egy istenélmény hatására 1809 tavaszán kötelezte el magát a nevelés útján történő "embernemesítés" és a rászoruló, szegény gyermekek felkarolásának ügye mellett. Utána hosszú évek telnek el, s intézetalapítási próbálkozásai sorra kútba esnek. Ilyen előzmények után nyitja meg 1828. június 1-jén Budán a Krisztinavárosban hazánk, sőt Közép-Európa első kisdedóvó intézetét, amelyet 1829-ben további két budai és egy pesti óvodaalapítás követ. A példa ország-, sőt monarchia-szerte is követőkre talál: hat év alatt 60 kisdedóvó nyílik, s ezekben együttesen "több mint 6.000 gyermek lel védelmet és szellemi ápolatot".
Brunszvik Teréz óvodaalapítói tevékenységét elsősorban a gyermeki lelkek megmentésének a vágya motiválta. Hitt a nevelés mindenhatóságában, hitte, hogy "az ember, legyen az a 'nép' aljából való, jó felvigyázat' s célirányos oktatás által igazi kereszténnyé' s emberré neveltethetik". Vallotta, hogy a kisdedek 'koránti' nevelését célzó óvodákra a haza jövője szempontjából is igen nagy szükség van. "Nevelés teszi az embert , s az ember a hazát" - volt kedvenc mondása.
Brunszvik Teréz és munkatársa az óvodai mozgalom támogatóit pénzügyi helyzetük alakulásáról időről-időre igyekezték tájékoztatni. Így született meg az első két évről számot adó füzet (" A'Négy első Kisgyermeki Őr-' s Gondviselés Intézetekről...", Pest, 1832.), majd ennek folytatásaként a jelen kiadvány is, amely a következő három és fél év elszámolásait tartalmazza. Ez utóbbi közreadásának volt még egy oka. Brunszvik Terézt rosszakarói, akik sikereit régóta féltékenyen nézték, a legképtelenebb vádakkal illették. Hogy intézeteiben kis karbonáriákat (forradalmárokat) nevel,hogy a rábízott pénzeket hűtlenül kezeli stb. A " Számadás..." című füzet tehát -címoldalán a-"Clara quero !" (A tiszta igazságot !) mottóval -válasz a vádaskodóknak.
És számadás, számvetés - minden tekintetben. Szemle az elért eredmények felett. Az óvodai mozgalom kiteljesedését gátló körülmények (kolerajárvány, tévhit, "szörnyű balvélemény") felett. Végül a javaslatok: legyen a tanítás "egyszerűbb, gyermekibb,'s egyszersmind nemesültebb", az óvodák "közvetlen felügyelősége" pedig legyen "az első nevelés gyöngéd tisztére" teremtett, "nemesen érző - mívelt asszonyok" s ne a férfiak dolga stb.
A kisdedóvás ügyének apostola, akit ellenfeleinek végül mégis sikerül kiszorítaniuk a hazai óvodai mozgalom irányításából, 1836-ban külföldön folytatja áldásos tevékenységét. Elutazása és e kis "búcsúfüzet" közreadása a magyar óvodatörténet "hőskorának" végét jelzi.

Üvegesné dr. Hornyák Mária